

МОВНИЙ ФЕНОМЕН SPANGLISH ЯК РЕЗУЛЬТАТ ІСПАНО-АНГЛІЙСЬКИХ МОВНИХ КОНТАКТІВ НА ТЕРИТОРІЇ США

У статті аналізуються історичні та мовні чинники виникнення Spanglish. В роботі приділяється основна увага визначенню статусу Spanglish в контексті сучасних лінгвістичних досліджень. Описуються лінгвокультурологічні особливості його функціонування на території США.

Ключові слова: мовні контакти, двомовний, Spanglish, лінгвокультурний, запозичення, перемикання коду

Шовкопляс Ю. А. Языковой феномен Spanglish как результат испано-английских контактов на территории США. В статье рассматриваются исторические и языковые причины возникновения Spanglish. В работе уделяется основное внимание определению статуса Spanglish в контексте современных лингвистических исследований. Описываются лингвокультурологические особенности его функционирования на территории США.

Ключевые слова: языковой контакт, двуязычный, Spanglish, лингвокультурный, заимствование, переключение кода

Shovkopliyas Yu. A. Phenomenon of Spanglish as a Result of the Spanish-English Contacts in the USA. The article analyzes the causes and consequences of Spanish-English language contacts, interprets the concept of Spanglish and analyzes the most popular thematic areas of its usage in modern Spanish. In the article the author focuses on a number of recent researches of scientists concerning Spanglish as a phenomenon of mass penetration of the English language into the speech of Spanish-speaking immigrants in the USA as well as reveals the main features of this phenomenon against the background of anglicisms in the English language.

The USA is one of the most diverse countries in terms of ethnic, racial and linguistic issues. Intensive language contacts in the country contributed to the emergence of such a unique lingvocultural phenomenon as Spanglish. Spanglish in the United States currently lacks official recognition, which explains the absence of general and coauthored works on its history. The complex structure of this phenomenon is conditioned by the fact that Spanglish includes different phenomena of language variability in bilinguals' speech: code switching, adoption and loanwords.

Analyzing recent publications on this thesis it's not an easy task to find the exact definition of this phenomenon. In its most basic conception, Spanglish is just what its title indicates: a mixing of Spanish and English. Authors often describe it using terms such as "hybrid", "fusion", "third language", "code-switching," and "dialect". Therefore Spanglish is more than a hybrid language or just the linguistic manifestation of uneducated immigrants who cannot come to terms and grapple the language of the host community, it is an identity and linguistic marker in the communities in which it develops. Further this investigation manifests how Spanglish performs at the semantic, syntactic, and morphological level. Analysis of the data shows that the most visible characteristics of Spanglish are loanwords and code-switching.

Keywords: language contact, bilingual, Spanglish, lingvocultural, loanword, code-switching

Мовні контакти в умовах поліетнічного суспільства США та пов'язаного з ним мультикультуралізму супроводжуються інтенсивними процесами взаємодії англійської та іспанських мов на території США.

Актуальність даного дослідження у сучасній лінгвістиці зумовлена зростанням інтересу до питань мовних контактів англійських та іспанських культур на території США та відсутністю комплексних лінгвістичних досліджень, які б дозволили дати повний аналіз умов функціонування мовного феномену Spanglish на території США.

Мета даної статті полягає в комплексному описі мовного феномену Spanglish як результату іспано-англійських контактів на території США та окреслення основних тенденцій його розвитку. Поставлена мета передбачає вирішення таких завдань:

- дати теоретичне визначення мовному контакту;
- визначити основні умови виникнення Spanglish на території США;
- виявити і систематизувати лінгвокультурологічні особливості функціонування Spanglish як мовного феномену.

Об'єктом роботи виступає мовний феномен Spanglish як результат взаємодії іспано-англійських контактів, а **предметом** – лінгвокультурологічні особливості його функціонування на території США.

Відомо, що мовні контакти тісно пов'язані з розвитком суспільства. Немає жодного історичного факту, який би міг підтвердити розвиток будь-якої мови ізольовано, без взаємодії з іншою мовою [Thomason, 2001]. Більш того, майже в кожній європейській країні існують численні мовні меншини [Вахтин 2004, с. 41]. У цьому сенсі США зі своєю строкатістю етнічного складу населення не є винятком.

При розгляді питання взаємодії носіїв англійської та іспанської мов однією із найскладніших проблем завжди було розмежування понять, які позначають даний вид взаємодії. Оскільки процес мовної взаємодії не можна розглядати відокремлено від історичних, культурних, етнічних, соціальних, психологічних та інших чинників, у тлумаченні термінів «взаємодія мов» і «мовні контакти» немає одностайності. Термін «мовний контакт» був уперше введений в лінгвістичний узус французьким лінгвістом А. Мартіне та набув популярності на початку 50-х років XX століття завдяки працям У. Вайнрайха та Е. Хаугена, які розглядали цей термін як «почергове використання двох чи більше мов одними й тими ж особами» [Вайнрайх 1979; Хауген 1972]. «Словник лінгвістичних термінів» подає мовний контакт як «зіткнення мов, що виникає внаслідок особливих географічних, історичних та соціальних умов, які призводять до необхідності спілкування різними мовами людських колективів» [Ахманова 2007, с. 535]

Більш широке тлумачення терміна надає українська дослідниця Н. Мечковська, яка розглядає мовний контакт як «сплав мовних елементів, що походять з різних, споріднених і неспоріднених, мов і діалектів». Лінгвіст розглядає три різних рівня процесу змін контактуючих мов: (1) у соціолінгвістичному плані – як взаємодію різномовних соціумів, тобто як певну мовну ситуацію; (2) у психолінгвістичному плані – як індивідуальну двомовність (певної частини мовців); (3) на власне лінгвістичному рівні – як змішування, взаємопроникнення двох самостійних (самодостатніх) мовних систем [Мечковська 2000, с. 169]. На наш погляд, найбільш універсальне тлумачення цього терміна дає визначення С. В. Семчинського: **мовні контакти** – це така взаємодія двох і більше мов, коли висловлювання однією мовою включають до свого складу елементи іншої мови, або, навпаки, – вислови іншою мовою включають до свого складу елементи першої мови [Семчинський 1973, с. 273].

Специфіка мовних контактів в кожній країні зумовлює необхідність створення їх типології. Проблемі виокремлення критеріїв, які лежать в основі класифікацій типів мовного контакту, присвячено значна кількість досліджень, виконаних на матеріалі різних мов і за допомогою різних методів. Серед класифікацій типів мовних контактів треба відзначити типологію Ю. Жлуктенко, критерієм якої виступають тривалість і стійкість контактів. За його класифікацією мовні контакти можуть бути *казуальними* (епізодичні або випадкові міжмовні зв'язки) і *перманентними* (тривалі та постійні міжмовні контакти) [Жлуктенко 1974, с. 75]. М. П. Кочерган поділяє типи мовних контактів на *безпосередні*, які виникають, коли носії двох мов вступають у безпосереднє спілкування, та *опосередковані*, коли дві провідні мови зв'язуються через посередництво третьої; *маргінальні*, коли носії мов проживають на сусідніх територіях, і *внутрішньо регіональні* (на одній і тій самій території) [Кочерган 2010, с.187]. Відштовхуючись від розглянутих типологій мовних контактів Ю. О. Жлуктенко та М. П. Кочергана, взаємодію носіїв англійської та іспанської мов у США можна визначити як безпосередній перманентний внутрішньо-регіональний контакт.

Вважалося довгий час, що США уявляли собою «плавильний казан» різних етнічних спільнот та культур. Нині серед вчених все більше поширюється думка, згідно з якою сучасне американське суспільство і, відповідно його культура, являє собою швидше «салат», ніж «плавильний казан» [Цатурян 2012, с. 65]. Це ілюстрація того, що різні культури Америки не плавляться, перетворюючись на єдину уніфіковану гомогенну культуру, а вступають в крос-культурний діалог, зберігають свої історико-культурні особливості, не синтезуючи одна з одною.

Історичні причини призвели до того, що особливе місце серед етнічно-мовних меншин, що мешкають у США, займають носії іспанської мови (*Hispanics* або *Latinos*). [Юнацька 2006]. Так, за офіційними даними Національного статистичного бюро США, на 1 травня 2012 р. кількість іспаномовних жителів в країні досягла 52 млн. чол., тобто складає 16,7% усього населення країни. Для порівняння: нині в країні мешкають 37,7 млн. афроамериканців і 14,5 млн. азіатів. Таким чином, *Latinos* є найбільш численною національною меншістю: 63% даної групи населення складають американці мексиканського

походження; 9,2% – пуерторіканці, 3,5% – кубинці, інші відсотки розподіляються серед вихідців з інших країн Латинської Америки. Очікується, що в найближчі 20 років кількість носіїв іспанської мови може скласти більше половини усього населення США.

У кінці ХХ століття стала очевидною і наявність трьох поколінь Latinos, які мешкали на території США. Так, за офіційними даними Population Bulletin 1996 р., більше 2/3 Latinos, які легально проживали у США в середині 1990-х рр., представляють іммігранти або діти іммігрантів, при цьому більше 1/3 іспаномовних громадян є американцями в першому поколінні (особи та їх нащадки, які народилися за межами США), менше 1/3 є американцями другого покоління (особи, які народилися на території США, обоє батьків або один із батьків яких були народжені за межами американської території), 1/3 належать до американців третього покоління (особи та їх батьки, які народилися на території США).

Не дивлячись на той факт, що домінуючою на території країни в силу її британського колоніального минулого залишається англійська мова, наростання ролі іспанської мови завдяки масовій імміграції латиноамериканців у прикордонні штати США є очевидною. Варто зазначити, що цьому процесу передували важливі історичні зміни. У 1845 р. США анексували територію Техасу, а дещо пізніше Мексика поступилася їм своїми північними територіями, що включали частину сучасної Каліфорнії, Нью-Мексико, Арізони, Невади, Юти і Колорадо, які були місцем проживання значної кількості іспаномовного населення, а згодом увійшли в США у статусі штатів. У 1868-1878 рр. під час кубинської війни за незалежність збільшився потік біженців і емігрантів з Куби до США. У 1986 р. в США була проведена найбільша в історії країни амністія нелегальних іммігрантів, завдяки якій латиноамериканське населення країни за три дні зросло на три мільйони чоловік.

Нині іспанська мова в США не тільки співіснує з системою домінуючої англійської мови; тут відбувається взаємодія мексиканського, кубинського, піренейського і інших національних варіантів іспанської мови з їх територіальними та соціальними діалектами, що необхідно брати до уваги, досліджуючи форми функціонування іспанської мови в цьому регіоні. Багаточисельність іспаномовного населення призвела до того, що в країні спостерігається ситуація змішаного білінгвізму, в умовах якої дві мови змішуються в одну систему, і не тільки на побутовому рівні. Так, у Нью-Мехіко, обидві мови мають офіційний статус, а у Каліфорнії всі офіційні документи, постанови уряду друкуються двома мовами.

Така ситуація двомовності, перш за все, позначилася на лексико-семантичній системі двох мов, особливо іспанської, що призвело до появи так званого мовного феномену Spanglish. Деякі вчені вбачають в появі цього явища загрозу для іспанської мови, пояснюючи тим, що «змішання мов» призводить до її забруднення. Англійська мова не зазнає суттєвих змін у своїй структурі у порівнянні з іспанською, частіше за все, вплив іспанської мови на англійську обмежується тільки появою великої кількості запозичень в англійській мові.

Варто зазначити, що ставлення лінгвістів до даного мовного явища не є однозначним. Аналізуючи праці сучасних мовознавців, ми можемо зустріти низку дефініцій цього явища: «діалект», «гібрид», «мова ХХІ сторіччя» тощо. Традиційно мовознавці розглядали цей термін як діалект англійської мови, якому пізніше дали визначення Chicano English. Але незважаючи на той факт, що Spanglish має свій ареал існування і вживання, його не можна назвати діалектом, оскільки він позбавлений однорідності: Spanglish і його різновиди, якими розмовляють в Нью Йорку, Майамі, Техасі і Каліфорнії, можуть відрізнятися один від одного. Представники другого покоління американців мексиканського походження (Chicanos) із Техасу і Каліфорнії вживають слова, абсолютно незрозумілі для іспаномовних носіїв у Флориді. Також Spanglish можна почути на Гібралтарі, де він має назву Llanito та уявляє собою суміш діалекту Андалузії і британського варіанту англійської мови.

Деякі мовці розглядають Spanglish як гібрид англійської та іспанських мов. Так, професор іспанської та порівняльної літератури Роберто Гонсалес Ечеверія зазнає, що «говорити на спенгліші» – це знецінювати іспанську мову. За його словами, «Spanglish, являючись гібридом іспанської і англійської мов, представляє серйозну небезпеку для

іспанської культури і для подальшої успішної інтеграції іспаномовного населення в американське суспільство» [Stavans 2001].

Ідею про виокремлення Spanglish як повноцінної мови подає Айлан Ставанс. Він характеризує Spanglish як нову мову, продукт творчості на стику двох культур, «вербальну зустріч англосакської і іспанської цивілізацій». Він також запропонував виокремити різновиди Spanglish: Puerto Rican Spanglish, Cuban Spanglish (більш відомий як Cubonics), Mexican Spanglish та Spanglish, на якому розмовляють носії іспанської мови з інших країн. [Stavans 2003].

У сучасній лінгвістиці функціонування Spanglish, як правило, ототожнюють з процесом запозичення та «перемикання коду» (перехід з однієї мови на іншу). Більшість учених дотримуються думки, що перемикання коду – це «перехід мовця у процесі мовленнєвого спілкування з однієї мови (діалекту, стилю) на іншу залежно від умов спілкування» [Stavans 2003. Thomason 2001]. Як свідчать дослідження останніх років, функція перемикання коду може проявлятися як на лексичному, так і на морфо-синтаксичному рівні.

Так, наприклад, цей перехід може здійснюватися на рівні цілого речення (частий випадок для Spanglish): *“I’m sorry I cannot attend next week’s meeting porque tengo una obligación de negocios en Boston, pero espero que I’ll be back for the meeting the week after”* («Вибачте, але я не зможу бути присутнім на наступних зборах, бо маю справи у Бостоні, але я намагатимусь повернутись через тиждень»). Також перехід може мати місце на рівні іменника чи фрази, як, наприклад у реченні: *“Apartments are selling like pan caliente and apartments de verdad!”* (“Apartments are selling like hot cakes and true apartments indeed!”) – («Квартири продаються, як гарячі пиріжки і вони дійсно того варті!»). Часто перехід здійснюється на емоційному рівні – на рівні імперативу або вигуку: *“It’s full already, mira!”* (“Look!”) – («Дивись, вже доверху наповнилося (-ось)!»).

В англійській мові, на відміну від іспанської, відсутні флексивні закінчення слів – іменників, прикметників, дієслів, але синтаксична структура речень досить схожа, що робить можливим міжмовний перехід без суттєвих змін для граматичної структури цих речень.

Гендерна флексія також запозичується з іспанської мови і зазвичай відноситься до нейтральних англійських іменників, а іноді до прикметників. Як приклад наведемо *Latino* і *Latina*, а також *Chicano* і *Chicana*, які відмінюються за родами. Іноді в Spanglish слово іспанського походження змінює рід, особливо, якщо це стосується предмета чи абстрактного поняття. Наприклад, *“market”* набуває форми жіночого роду *“marketa”* на відміну від іспанського слова *“mercado”*, яке відноситься до чоловічого роду.

На лексичному рівні найчастіше зустрічаються запозичення з англійської (далі англіцизмів) в іспанську мову. Під терміном «англіцизм» зазвичай розуміють запозичення з англійської мови: асимільовані слова, семантичні і синтаксичні кальки тощо. Поряд з неадаптованими одиницями в іспанській мові *boss, jersey* у тому числі екзотизмами *cowboy, gangster, pudding, sheriff*, використовується велика кількість частково і повністю адаптованих запозичень, серед яких необхідно виділити:

- асимільовані англіцизми, що повністю зберегли англійську графіку, але вимовляються згідно правил іспанської фонетики, наприклад слова *jersey, club, reactor, transistor*;

- асимільовані англіцизми, для яких характерна фонетична і орфографічна адаптація шляхом транскрибування: *mitin < miting, estres < stress, líder < leader; eslogan < slogan, esmoquin < smoking, esnob < snob; guachimán < watchman, güelfar < welfare, jaifai < hi-fi, jaigüey < highway*;

- асимільовані англіцизми, які під впливом іспанських морфологічних і фонетичних закономірностей приєднали закінчення, властиві іспанським іменникам, прикметникам та дієсловом: *chatear < to chat, lonchear < to lunch, emaillear, emiliar < to email, hanguear < to hang out, gasetería < gas station, grocería < grocery*. До цього виду запозичень можна віднести вже існуючі в іспанській мові слова *balasto < ballast, boicotear < to boycott, chequear < to check, computadora < computer, filmar < to film, hamburguesa < hamburger, supersónico < supersonic*.

- неасимільовані англїцизми, які повністю зберегли англїйську графіку та фонетику – *briefing, offshore, on line, penalty, stock, ticket, whiskey*.

- кальки – *perro caliente < hot dog, viaje redondo < round trip, jugársela frio < play it cool*.

Серед мовних рівнів функціонування Spanglish слід також виділити класифікацію відомого американського соціолінгвіста Дж. Ліпскі, який розрізняє лексичний і морфолого-синтаксичний рівні [Lipski 2004, p. 231-260]: (1) спонтанне вживання неінтегрованих запозичень (зі збереженням англїйської фонетики і транскрипції); (2) використання синтаксичних і фразеологічних кальок з англїйської мови; (3) перехід з іспанської на англїйську і, навпаки, в межах одного речення в діалогічному або монологічному мовленні; (4) порушення системних характеристик іспанської мови іммігрантами 2-го і 3-го покоління; (5) «комічне, зневажливе або неповажне використання мовних одиниць іспанської мови».

Таким чином, ми дійшли **висновку**, що іспанська мова на території США функціонує в складній соціолінгвістичній ситуації, співіснуванні, що характеризується безліччю етносів і мов в одному ареалі. Поява Spanglish як «симбіозу» іспанської і англїйської мов пояснюється його специфічним функціонуванням в умовах білінгвізму та абсолютному домінуванні англїйської мови (точніше, її американського варіанту), що є наслідком особливого історичного розвитку мовної ситуації в Північній Америці.

Необхідно зазначити, що в ситуації білінгвізму, в якій з'явився і продовжує розвиватися Spanglish, рівновага між двома вихідними мовами поки що зберігається. Але тим не менш, поступово, попри стійкість іспаномовного етносу, позиції іспанської мови слабшатимуть за рахунок тяжіння освіченіших верств іспаномовного населення Північної і Центральної Америки до США як до сильнішої і економічно, і культурно держави.

Перспективний напрямок подальшого дослідження вбачається в комплексному аналізі лексичних, синтаксичних, стилістичних особливостей функціонування Spanglish у сучасних англїйській та іспанських мовах.

Література

- Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – Изд. 4-ое, стер. – М. : КомКнига, 2007. – 576 с.
- Бахтин Н. Б. Социолингвистика и социология языка : учебное пособие / Н. Б. Бахтин, Е. Б. Головкин. — СПб. : ИЦ «Гуманитарная Академия»; Изд-во Европейского университета в Санкт-Петербурге, 2004. – 336 с.
- Вайнрайх У. Языковые контакты : Состояние и проблемы исследования : Пер. с англ. / У. Вайнрайх. – Киев : Вища школа. Изд-во при Киев. ун-те, 1979. – 263 с.
- Жлуктенко Ю. А. Лингвистические аспекты двуязычия / Ю. А. Жлуктенко. – Киев : Изд-во при Киев. ун-те, 1974. – 174 с.
- Кочерган М. П. Загальне мовознавство / М. П. Кочерган. – К. : Академія, 2010. – 464 с.
- Масляков В. С. «Спанглиш» как явление языковой межкультурной коммуникации / В. С. Масляков. - Язык и культура. 2011. – № 1. – С. 51-61. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/spanglish-kak-yavlenie-yazykovoy-mezhkulturnoy-kommunikatsii/>
- Мечковская Н. Б. Социальная лингвистика : Пособие для студентов гуманитарных вузов и учащихся лицеев / Н. Б. Мечковская. – М. : Аспект- Пресс, 2000. – 207с.
- Хауген Э. Языковой контакт / Э. Хауген // Новое в лингвистике. – 1972. – Вып. 6. – С. 61-80.
- Цатурян С. А. Мультикультурализм в США и Европе : политтехнологии в действии / С. А. Цатурян, Г. Ю. Филимонов // Политика и общество. — 2012. — № 2. — С. 62-71.
- Юнацька А. Б. Відбиття культурної ідентичності іспаномовних етносів США в англїйській мові / А. Б. Юнацька. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/2228/1/06yuabam.pdf>
- Hiskey D. The United States Doesn't Have an Official Language / D. Hiskey. – August 29, 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.todayifoundout.com/index.php/2012/08/the-united-states-doesnt-have-an-official-language/>
- Lipski J. M. Is “Spanglish” the third language of the South? : truth and fantasy about U. S. Spanish / J. M. Lipski. – The Pennsylvania State University, 2004. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.personal.psu.edu/jml34/spanglsh.pdf>
- Stavans I. Spanglish : The Making of a New American Language / I. Stavans. – Harper Collins, 2004. – 288 p.
- Stavans I. Impulsor del spanglish desafia a profesores, traductores y linguistas // Second Seminar on the Transatlantic Dimension of the Spanish Language. – Nueva York, EE.UU., 2001
- Thomason S. Language contact / Thomason S. – Edinburgh : Edinburgh University Press, 2001. – 310 p.

(Матеріал надійшов до редакції 20.09.17)